

VITA SACKVILLE-WEST
Een gelaten leven

Met een nawoord van Joanna Lumley

Henry Holland is op negentigjarige leeftijd gestorven. Zijn zes kinderen zitten bij elkaar en buigen zich over de vraag: wat doen we met moeder?

Lady Slane heeft echter voor het eerst van haar leven eigen plannen. Plannen waarin ze geen rekening houdt met haar kinderen en kleinkinderen. Ze trekt zich terug uit de dameskransjes en liefdadigheidsinstellingen waar ze haar leven lang haar tijd aan besteedde, en huurt een huisje in Hampstead.

Daar vindt Lady Slane een ongekennde rust, samen met haar oude Franse kamenier en een aantal excentrieke mensen op leeftijd uit de buurt. Ze is gesteld op haar drie oude vrienden, maar voelt geen opwinding of verplichtingen meer. Lady Slane geniet van een dromerige sereniteit, die haar past als een handschoen.

Een gelaten leven (All passion spent) verscheen voor het eerst in 1931, en leest nog even sprankelend en modern als destijds.

‘Een boek vol stil genot.’ – *NRC Handelsblad*

‘Inspirerend [...] Ouderdom moet gevierd worden, niet gevreesd.’ – *The Sunday Telegraph*

‘Achter het lyrische proza gaat het idee schuil hoe belangrijk het is om je eigen ruimte op te eisen, hoe laat in het leven ook.’ – *The Spectator*

‘Elke pagina van deze roman is een genot om te lezen.’
– *The Times*

De Engelse schrijfster Vita Sackville-West (1892-1962) is vooral bekend geworden door de beroemde tuinen die ze creëerde bij Sissinghurst Castle in Kent. Ze leefde een aristocratisch leven en wordt ook herinnerd door haar vriendschap met Virginia Woolf.

www.uitgeverijorlando.nl

VITA SACKVILLE-WEST

Een gelaten leven

Vertaald door
Mouring Lindenburg

Met een nawoord van
Joanna Lumley

uitgeverij
ORLANDO

© 1931 Vita Sackville-West

Oorspronkelijke titel *All Passion Spent*

Oorspronkelijke uitgever Hogarth Press, Londen, 1931

© 2022 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Mouring Lindenburg

© 2016 Nawoord Joanna Lumley

Vertaling nawoord Lisette Graswinckel

Omslagontwerp Mariska Cock

© Omslagbeeld William Strang, *Lady with a red hat*, 1918

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 8316 63 3 9

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Henry Lyulph Holland, de eerste graaf van Slane, bestond al zo lang dat het publiek was gaan denken dat hij onsterfelijk was. Over het algemeen vindt het publiek het een geruststellende gedachte dat iemand heel oud wordt en het ziet, nadat de nodige tijd is verstreken, een uitzonderlijk hoge leeftijd als teken van iemands voortreffelijkheid. Zo'n hoogbejaarde heeft in ieder geval over een van de aangeboren menselijke gebreken getriomfeerd: de korthed van het leven. Door twintig jaar af te kapen van de onherroepelijke vernietiging geef je je uitnemendheid op een van tevoren vastgesteld programma aan. Zo beperkt is de schaal van onze waarden. Vandaar dat de forenzen die op een warme meimorgen hun krant in de trein openvouwden, met een schok van oprechte verbazing lazen dat Lord Slane de vorige avond na de maaltijd op vierennegentigjarige leeftijd plotseling was overleden. 'Hartverlamming,' zeiden ze met een deskundig air, al haalden ze alleen maar de kranten aan; en dan voegden ze er met een zucht aan toe: 'Ach, alweer zo'n monument verdwenen.' Dat was het overheersende gevoel: alweer was er een monument verdwenen, alweer werd je eraan herinnerd dat alles onzeker was. Alle belangrijke gebeurtenissen en opeenvolgende stadia in Henry Hollands leven werden in een laatste vloedgolf van publiciteit door de kranten samengebald; samengebald tot een handjevol feiten zo hard als een cricketbal en in het gezicht van het

publiek gesmeten, van de dagen van zijn 'briljante studietijd', via de dagen dat Mr. Holland op verbazingwekkend jeugdige leeftijd zitting had gehad in het kabinet, tot zijn allerlaatste dag toen hij als graaf van Slane, KG, GCB, GCSI, GCIE enzovoort enzovoort – zijn telkens in belangrijkheid afnemende eretitels achter zich aan slepend als de staart van een komeet – na het avondmaal in zijn stoel in elkaar was gezakt, en alles wat hij in de loop van negentig jaren had opeengehoopt plotseling deel was gaan uitmaken van de geschiedenis. Het was net of de tijd een klein sprongetje vooruit had gemaakt nu die oude Slane er niet meer was om hem met uitgestrekte armen tegen te houden. Al sinds zo'n vijftien jaar had hij geen bijzonder actieve rol in het maatschappelijk leven meer gespeeld, maar hij wás er, en zo nu en dan had hij in het parlement met dat onverstoorbare, minzame optreden, dat gezonde verstand en die spottende welsprekendheid, zijn extremere mede-afgevaardigden die op het punt stonden een dwaasheid te begaan, in verwarring kunnen brengen, al had hij ze uiteindelijk nooit tegengehouden. Dergelijke redevoeringen waren maar zelden voorgekomen, want Henry Holland was altijd iemand geweest die matigheid op waarde wist te schatten, maar juist omdat ze zo zeldzaam waren, hadden ze telkens een verfrissend gevoel van onbehagen teweeggebracht, daar men wist dat er een legendarische levenservaring aan ten grondslag lag: als die oude man van tachtig, van negentig jaar zich verwaardigde zich naar Westminster te begeven om daar op de hem eigen, onvergelijkelijke manier zijn zorgvuldig, nuchter, maar cynisch verwoorde meningen ten beste te geven, dan raakten de pers en het publiek helemaal in zijn ban. Nooit had iemand Lord Slane echt aangevallen. Nooit had iemand Lord Slane ervan beschuldigd dat hij uit de tijd was. Door zijn humor, charme en afstandelijkheid was hij

voor iedere generatie en iedere partij een onaantastbare figuur geworden; van alle staatslieden en politici was hij misschien wel de enige van wie dat kon worden gezegd. Omdat het leek alsof hij het leven van alle kanten had leren kennen en tegelijkertijd door zijn spreekwoordelijk gereserveerde houding de indruk wekte dat hij het leven, het alledaagse leven, juist weer helemaal niet had leren kennen, had hij nooit de grondige afkeer en het wantrouwen ingeboezemd die de deskundige op een bepaald terrein over het algemeen ten deel vallen. Levensgenieter, humanist, sportliefhebber, filosoof, geleerde, charmeur, causeur, een zelden voorkomend type Engelsman dat zo fortuinlijk is met een werkelijk volwassen mentaliteit ter wereld te komen. Zijn collega's en ondergeschikten hadden nu eens verrukt en dan weer woedend gereageerd op de door hem gespeelde weerzin om zich met praktische problemen in te laten. Het had altijd moeite gekost een duidelijk ja of nee uit hem te krijgen. Hoe belangrijker een kwestie was, des te luchthartiger handelde hij het geval af. 'Ja,' schreef hij bijvoorbeeld onder een memorandum waarin twee tegengestelde beleidslijnen uiteen werden gezet; en zijn paladijnen grepen verbijsterd naar hun hoofd. Men zei dat hij als staatsman was mislukt omdat hij altijd beide kanten van een zaak zag; ze zeiden het op geërgerde toon, maar meenden het niet echt, want ze wisten best dat als het vuur hem al te na aan de schenen werd gelegd, hij vaak opeens scherper en dodelijker uit de hoek kon komen dan iemand die vierkant en een en al gewichtigheid achter een ministeriële schrijftafel zat. Hij kon een rapport met een half oog doornemen en er de kern en de zwakke punten in aanwijzen voordat een ander de tijd had gehad het door te lezen. Op zijn eigen volmaakt hoffelijke manier kon hij zowel het optimisme als het gebrek aan inzicht van zijn medewerkers de grond inboren. Steeds

wellevend en beschaafd, maakte hij zijn concurrenten genadeloos af.

Ook zijn eigenaardige trekjes waren het publiek en de karikaturisten dierbaar: zijn stropdas van zwart satijn, zijn monocle die aan een enorm breed lint bungelde, de korallen knopen aan zijn vest, het privé-koetsje dat hij nog tijden nadat de auto in zwang was gekomen aanhield – dit alles had hem, terecht of onterecht, tot een legendarische figuur gemaakt; en toen hij er op vijfentachtigjarige leeftijd eindelijk in slaagde de Derby te winnen, werd hij meer dan ooit iemand tevoren bejubeld. Alleen zijn vrouw wist hoezeer die eigenaardige trekjes samenhangen met een vooropgezet plan. Hoewel ze van nature volstrekt niet cynisch was, had ze na een zeventigjarig huwelijk met Henry Holland een cynisch masker leren dragen. ‘Die beste, oude kerel,’ zeiden de forenzen in de trein, ‘ach, ach, dat die nu dood is.’

Hij was inderdaad dood, allerdefinitiefst en -onherroepelijkst dood. Die gedachte drong zich op aan zijn weduwe toen ze op hem neerkeek zoals hij daar op zijn bed in Elm Park Gardens lag. De jaloezieën waren niet neergelaten, want hij had altijd met nadruk verklaard dat als hij zou sterven het huis niet mocht worden verduisterd, en zelfs na zijn dood zou niemand het in zijn hoofd halen zijn bevelen naast zich neer te leggen. In het volle zonlicht lag hij daar, en bespaarde de steenhouwer de moeite zijn dodenmasker te houwen. Zijn lievelingsachterkleinkind, dat alles mocht, had hem vaak geplaagd met de opmerking dat hij een mooi lijk zou zijn; en nu dat grapje werkelijkheid was geworden, was die werkelijkheid des te indrukwekkender omdat hij eerst als grap was voorgesteld. Hij had het soort gezicht dat je, ook als iemand nog leefde, al met de verheven waardigheid van de dood verbond. De benige bouw van neus, kin en slapen tekende zich nog des te duidelijker af nu het vlees

enigszins was ingevallen; de lippen hadden een vastberader lijn aangenomen, en een heel leven aan wijsheid lag erachter verzegeld. Bovendien, en dat was nog het indrukwekkendst, maakte Lord Slane na zijn dood een nog even gesoigneerde indruk als tijdens zijn leven. 'Kijk,' zei je onwillekeurig, al lag hij onder een laken, 'hier ligt een man van de wereld.'

Maar de dood mocht nog zoveel waardigheid met zich meebrengen, zij onthulde ook het een en ander. Het gezicht dat tijdens zijn leven zo edel was geweest, had in de dood iets aan adel ingeboet; de lippen die te geestig waren geweest om onaangenaam cynisch aan te doen, verrieden nu hun dunne lijn; de zorgvuldig verholde eierzucht kwam nu duidelijk naar voren in de trotse gebogen lijn van zijn neusvleugels. De hardheid die door een innemende manier van optreden steeds was verbloemd, bleef nu alleen over, niet langer verhuld door een glimlach. Hij was een knap, maar niet erg aangenaam man. Zijn weduwe zat helemaal alleen in de kamer en sloeg hem peinzend gade, vervuld van gedachten die haar kinderen in opperste verbazing hadden gebracht als ze die gedachten hadden kunnen lezen.

Haar kinderen waren echter niet bij haar en zagen haar dus niet. Zij hadden zich alle zes in de salon verzameld; twee aangetrouwde vrouwen en een aangetrouwde man brachten het gezelschap op negen. Een heel indrukwekkende familiebijeenkomst – een stel oude, zwarte raven, dacht Edith, de jongste, die altijd geagiteerd was en altijd probeerde de dingen in de vorm van een frase te gieten, net alsof ze water in een kan schonk, maar altijd klotsten er grote gutsen betekenis en bijgedachten over de rand, stroomden alle kanten op en gingen verloren. Proberen ze weer terug te krijgen als ze eenmaal waren gemorst was een even uitzichtloze onderneming als proberen water in je hand te houden. Als je nu

eens altijd een notitieboekje en een potlood paraat had, misschien dat je dan... maar dan was de gedachte alweer vervlogen terwijl je naar het juiste woord zocht; en bovendien zou het moeilijk zijn een notitieboekje te gebruiken zonder dat iedereen het zag. Stenograferen?... maar je moest je gedachten niet zo de vrije loop laten; je moest je verstand in bedwang houden, je aandacht bij het onderwerp van gesprek bepalen, zoals dat andere mensen altijd moeiteloos leek te lukken; maar als je die les op je zestigste nog niet had geleerd, zou je het wel nooit leren. Een indrukwekkende familiebijeenkomst, dacht Edith, en keerde weer terug naar de werkelijkheid: Herbert, Carrie, Charles, William en Kay; Mabel en Lavinia en Roland. Je kon ze in groepjes indelen: de Hollands zelf, de schoonzusters, de zwager; en dan kon je nog een ander onderscheid maken: Herbert en Mabel, Carrie en Roland; Charles; William en Lavinia; en dan nog Kay in zijn eentje. Het kwam niet vaak voor dat ze helemaal compleet waren – vreemd toch, dacht Edith, dat de Dood nu de aanleiding was om bijeen te komen, net alsof alle levenden halsoverkop naar elkaar toe waren gekomen om veiligheid en steun bij elkaar te zoeken. Lieve help, wat zijn we allemaal oud. Herbert moest al achtenzestig zijn en ik ben zestig; en papa was over de negentig, en mama is achtenachtig. Edith, die nu was begonnen hun gezamenlijke leeftijden bij elkaar op te tellen, bracht hen allen in grote verbazing met de vraag: ‘Hoe oud ben jij, Lavinia?’ Helemaal van hun stuk gebracht staarden ze Edith bestraffend aan; maar ja, dat was nu Edith ten voeten uit, ze luisterde nooit naar wat er werd gezegd en kwam dan plotseling met een of andere opmerking uit de hoek die nergens op sloeg. Edith had hun kunnen vertellen dat zij al haar hele leven haar best deed te zeggen wat ze bedoelde, en daar tot nog toe nooit in was geslaagd. Maar al te vaak zei ze precies het tegenover-

gestelde van wat ze wilde zeggen. Het was haar grote angst dat ze op een goede dag bij vergissing iets onfatsoenlijks zou zeggen. 'Wat prachtig dat papa dood is,' zou ze dan bijvoorbeeld zeggen, in plaats van: 'Wat vreselijk.' Of het kon gebeuren, en dat was een nog vreselijker idee, dat je een echt afschuwelijk woord in de mond nam, het soort woord dat slagersjongens met potlood op de witgekalkte wanden van de gang van het souterrain krasten, en waarover je in zo omzichtig mogelijke bewoordingen iets tegen de keukenmeid moest zeggen. Een onaangenaam karwei; typisch het karweitje dat in Elm Park Gardens steevast door Edith moest worden opgeknapt, en door duizend andere Ediths in heel Londen. Maar van dit soort beslommeringen wist haar familie niets.

Met voldoening zagen ze nu dat zij bloosde en dat haar handen zenuwachtig aan haar grijze haar begonnen te wriemelen; dit gebaar betekende dat ze niet had gesproken. Na haar zo op haar plaats te hebben gezet keerden ze op gepast gedempte en droevige toon tot hun gesprek terug. Zelfs de stemmen van Herbert en Carrie, anders altijd zo opdringerig, klonken nu gedempt. Hun vader lag boven en hun moeder was bij hem.

'Mama houdt zich geweldig.'

Telkens opnieuw, dacht Edith bij zichzelf, hadden ze die frase herhaald. Er klonk verbazing door in de toon waarop ze dat zeiden, alsof ze hadden verwacht dat hun moeder zou schreeuwen, als een waanzinnige tekeergaan en zichzelf als verloren zou beschouwen. Edith wist heel goed dat haar broers en zusters er in het geheim een theorie op na hielden dat hun moeder een beetje onnozel was. Van tijd tot tijd kwam ze met opmerkingen die niet waren te rijmen met het gezonde verstand; ze begreep er niets van hoe de wereld in elkaar zat; vaak zei ze dingen die, ook al waren ze in het

Engels gesteld, net zo onbegrijpelijk klonken alsof ze in een buitenplanetaire taal waren uitgesproken. Mama was een wisselkind, hadden ze vaak beleefd gezegd op de zuurzoete toon die bij een familiegrapje hoorde; maar in deze precaire toestand hadden ze een nieuwe frase bedacht: ‘Mama houdt zich geweldig.’ Dat was nu eenmaal iets wat ze hoorden te zeggen en dus zeiden ze het telkens opnieuw, als een refrein dat op gezette tijden in hun gesprekken opdook en hen tot een hoger niveau opstuwde. Daarop zakte het weer af en kreeg het een praktische bijklank. Mama hield zich geweldig, maar wat moest er met mama gebeuren? Het was duidelijk dat ze niet haar hele verdere leven kon doorgaan met zich geweldig houden. Op zeker ogenblik moest ze op de een of andere manier de gelegenheid krijgen in te storten, en als dat achter de rug was diende ze te worden opgeborgen, ergens ondergebracht, aan iemands zorgen toevertrouwd. Buiten op straat mochten de aanplakbiljetten met koeien van letters verkondigen: LORD SLANE OVERLEDEN. De journalisten mochten Fleet Street op en neer hollen om hun kopij te verzamelen; ze mochten zich op de archiefkasten – dat griezelige columbarium – storten waar de ‘in memoriam’-artikelen klaar lagen; zij mochten elkaar hun gegevens aftroggelen: ‘Zeg, is het waar dat die oude Slane altijd alleen maar kleingeld bij zich had? Op crêpe zolen liep? Zijn brood in zijn koffie sopte?’ Als het maar een goed artikel opleverde. Telegrambestellers mochten hun rode fiets tegen de trottoirrand zetten en hun condoleantieboodschappen uit alle delen van het Britse rijk afleveren, vooral uit de plaatsen waar Lord Slane een bestuursfunctie had vervuld. Bloemisten mochten hun kransen bezorgen – de nauwe vestibule stond er al vol mee – ‘onfatsoenlijk snel,’ zei Herbert, intussen toch maar afgunstig door zijn monocle naar de kaartjes turend die eraan hingen. Oude vrienden

mochten zich melden... ‘Herbert... zo afschuwelijk onverwacht... natuurlijk had ik niet gedacht dat je lieve moeder me zou ontvangen...’ Maar het was duidelijk dat ze dat wél hadden gedacht, dat ze hadden gedacht dat zij de enige uitzondering zouden zijn, en Herbert moest hun de deur wijzen, iets waar hij eigenlijk wel plezier in had: ‘U zult wel begrijpen dat moeder nogal van streek is; ze houdt zich geweldig, dat moet ik zeggen; maar u begrijpt natuurlijk wel dat zij op dit ogenblik niemand behalve ons wil spreken.’ En dan vertrokken ze weer, door vele handdrukken van Herbert uitgeleide gedaan, zonder dat ze verder waren gekomen dan de vestibule of de stoep. Er mochten verslaggevers op het trottoir rondhangen, met een camera als een zwarte trekharmonica aan hun nek bungelend. Dit alles mocht zich buiten het huis afspelen, maar daarbinnen zat mama bij papa en het probleem van haar toekomst drukte zwaar op haar zoons en dochters.

Natuurlijk zou ze geen ogenblik twifelen aan de wijsheid van de regelingen die zij zouden willen treffen. Mama bezat geen eigen wil; haar leven lang had ze zich, zacht en vriendelijk als ze was, overal onderdanig in geschikt – als een aanhangsel. Iedereen was ervan uitgegaan dat ze niet genoeg verstand had om zich te laten gelden. ‘Godzijdank,’ merkte Herbert soms op, ‘hoort mama niet tot die gehaaide vrouwen.’ Dat ze er misschien wel ideeën op na hield waar ze zich niet over uitliet, was nooit bij hen opgekomen. Ze verwachtten geen moeilijkheden met hun moeder. Dat ze plotseling helemaal kon veranderen en hun een streek leveren – een paar streken zelfs – nadat ze jarenlang alleen maar als een redderend, beminnelijk wezen in hun midden had verkeerd, was al evenmin ooit een punt van serieuze overweging voor hen geweest. Ze was geen gehaaide vrouw. Ze zou hen er dankbaar voor zijn als zij alles zouden regelen

voor de paar jaar die haar nog restten. Ze stonden op een kluitje in de salon en gingen onbehaaglijk van het ene been op het andere staan, maar het kwam geen ogenblik bij hen op dat ze konden gaan zitten. Dat hadden ze van gebrek aan eerbied vinden getuigen. Ondanks al hun degelijke gezonde verstand bracht de dood, zelfs een dood die ze hadden verwacht, hen toch een heel klein beetje van hun stuk. Ze straalden dat ongemakkelijke, onzekere gevoel uit dat hoort bij mensen die op het punt staan op reis te gaan, of wier leven volledig op de kop is gezet. Edith was graag gaan zitten, maar durfde niet. Wat waren ze allemaal toch groot, dacht ze; groot en zwart en oud, met eigen kleinkinderen. Wat een gelukkig toeval, dacht ze, dat we allemaal altijd al zoveel zwart dragen, want we hadden vast en zeker niet zo vlug onze rouwkleding te voorschijn kunnen halen, en wat zou Carrie het vreselijk hebben gevonden om hier in een roze blouse aan te komen. Maar goed, ze waren allemaal zo zwart als kraaien, en Carries zwarte handschoenen lagen samen met haar boa en haar tas op de schrijftafel. De dames van de familie Holland droegen nog boa's, hoog opstaande kraagjes en lange rokken die ze moesten ophouden als ze de straat overstaken; concessies aan de mode kwamen op hun leeftijd niet meer te pas, vonden zij. Edith bewonderde haar zuster Carrie. Ze hield niet van haar en was bang voor haar, maar ze bewonderde en benijdde haar enorm. Carrie had de adelaarsneus en het respect afdwingende voorkomen van haar vader geërfd; ze was lang, bleek en voornaam. Herbert, Charles en William waren ook lang en voornaam; alleen Kay en Edith waren gedrongen. Ediths gedachten zwierven alle kanten op: we zouden wel tot een andere familie kunnen behoren, dacht ze, Kay en ik. Kay was zelfs een mollig, klein oud heertje, met helder blauwe ogen en een keurig verzorgde witte baard; ook in dat opzicht verschilde hij van

zijn broers, die gladgeschoren waren. Wat was je uiterlijk toch iets gek, en wat speelde het je toch op een vreselijke manier parten. Het bepaalde je leven lang hoe de mensen over je dachten. Als je er onbeduidend uitzag, werd je ook voor onbeduidend gehouden; maar waarschijnlijk zag je er ook alleen maar onbeduidend uit als je het verdiende. Kay leek echter volkomen gelukkig; hij maakte zich er niet druk om of hij er al dan niet onbeduidend uitzag, of om wat dan ook; zijn vrijgezellenappartement en zijn verzameling kompassen en astrolabia leken hem net zoveel voldoening te geven als de achting van zijn omgeving of een echtgenote of een wat gezelliger leven. Want hij was 's werelds grootste autoriteit op het gebied van globes, kompassen, astrolabia en alle aanverwante instrumenten; wat was Kay een geluksvogel, dacht Edith, dat hij zich zo zielstevreden op dat ene kleine terrein had geconcentreerd. (Alleen wel wat merkwaardige symbolen voor iemand die nooit van de zee had gehouden of een berg beklommen; voor hem waren het louter onderdelen van een collectie, zorgvuldig geordend en van kaartjes voorzien, maar voor de romantische Edith verrees er een ontzaglijke, duistere wereld achter al die kleine koperen en mahoniehouten onderdeeltjes, die ingewikkelde stiften en kompasbeugels, schijven en cirkels, dat als goud blinkende koper en lichtbruine hout, de tekens van de dierenriem en de dolfijnen die de oceaan lieten opspatten; een ontzaglijke, duistere wereld waar niets anders in kaart was gebracht dan gevaarlijke en onbetrouwbare streken, en ruige mannen op kogels kauwden om hun dorst te onderdrukken.) 'Dan hebben we nog de kwestie van het inkomen,' zei William.

Dat was typisch William, om mama's toekomst in verband te brengen met inkomenskwesties; want voor William en Lavinia was zuinigheid al een carrière op zichzelf.